

ОСОБИСТИСНО ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Пилипей Л. П.

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»

Анотація. Розглянуто рівень фізичної підготовленості студентів і випускників вищих навчальних закладів України. Наведено аналіз публікацій про низький рівень кондиційної фізичної підготовленості студентів. Показано, що існуюча система фізичного виховання в вузах України неефективна. Проведено експеримент з організації процесу фізичного виховання на основі особистісно орієнтованих технологій у Державному вищому навчальному закладі «Українська академія банківської справи Національного банку України» м. Суми. В експерименті приймали участь 445 студентів у віці 17–23 років. Створено системно-синергетичну технологію організації навчально-виховного процесу. У дослідженні використано дані анкетного опитування понад 4 тис. студентів ДВНЗ «УАБС НБУ» м. Суми. Встановлено, що використання новітніх технологій організації навчального процесу, таких як урахування мотивації, рівня підготовленості, інтересів студентів, створення умов за місцем проживання, відповідна програма, дало можливість створити ефективну систему фізичного виховання.

Ключові слова: студенти, місце проживання, база, мотивація, професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП), атрофні технології.

Аннотация. Пилипей Л. П. Личностно ориентированные технологии организации учебно-воспитательного процесса студентов высших учебных заведений. Рассмотрен уровень физической подготовленности студентов и выпускников высших учебных заведений Украины. Приведен анализ публикаций о низком уровне кондиционной физической подготовленности студентов. Показано, что существующая система физического воспитания в вузах Украины неэффективна. Проведен эксперимент по организации процесса физического воспитания на основе личностно-ориентированных технологий в Государственном высшем учебном заведении «Украинская академия банковского дела Национального банка Украины» г. Сумы. В эксперименте принимали участие 445 студентов в возрасте 17–23 лет. Создана системно-синергетическая технология организации учебно-воспитательного процесса. В исследовании использованы данные анкетного опроса более 4 тыс. студентов ГВУЗ «УАБД НБУ» г. Сумы. Установлено, что использование новейших технологий организации учебного процесса, таких как учет мотивации, уровня подготовленности, интересов студентов, создание условий по месту жительства, соответствующая программа, позволило создать эффективную систему физического воспитания.

Ключевые слова: студенты, место жительства, база, мотивация, профессионально-прикладная физическая подготовка (ППФП), атрофные технологии.

Abstract. Pilypey L. Personally-oriented technologies of educational process organization for students of university. In the article the level of physical preparation of students and graduates of higher educational institutions of Ukraine is researched. The analysis of scientific papers about low level of conditional physical preparation of students is given. It is shown that existing in Ukrainian higher educational institutions system of physical training is not effective. An experiment on organization of the process of physical training on the basis of personally-oriented technologies was carried out at the State Higher Educational Institution «Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine» (Sumy). 445 students of the age of 17–23 took part at the experiment. Systematic-synergetic technology of educational process organization has been worked out. Questionnaire data of over 4 thousand students of UAB NBU (Sumy) were used in the research. It was found that the usage of modern technologies of the educational process organization, such as consideration of motivation, level of preparation and interests of students, creation of conditions at the place of living, gave opportunities to create an effective system of physical training, made it possible to create an effective system of physical education.

Key words: students, place of residence, sports base, motivation, professional-applied physical preparation (PAPP), atrophy technology.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Високий рівень вимог, конкуренції, що панує у виробничій і соціальній сферах, показує, що психо-фізична готовність більшої половини випускників вищих навчальних закладів України не відповідає запитам практики [3]. Водночас важливим є той факт, що більше 50 % студентів мають низький рівень кондиційної фізичної підготовленості [9], та більше половини випускників ВНЗ фізично не спроможні якісно працювати на виробництві [11].

При цьому, переважна більшість студентів немає ніякого інтересу до занять фізичним вихованням. Основна причина цього – відсутність диференційованого підходу до вибору вправ і навантажень, які пропонують студенту. Відсутнє також необхідне стимулювання до занять фізичною культурою. Розмови про те, що заняття фізичною культурою корисні для здоров'я, мають абстрактний характер у зв'язку з відсутністю конкретних (об'єктивних) критеріїв, які використовуються на заняттях, і з теоретичною невідповідністю студентів.

Необхідно вирішувати проблему переходу студентів зі стану управління в стан самоуправління – одне з

© Пилипей Л. П., 2013

найважливіших завдань фізичної підготовки. Це підкреслює М. Я. Белінський, коли стверджує, що необхідно формувати у «здорових» студентів уявлення про нерозривну єдність успішної майбутньої діяльності і систематичних занять фізичними вправами [1].

НТР вносить суттєві корективи до сфери виробничої діяльності спеціалістів, змінює, ускладнює вимоги до професійно-прикладної фізичної підготовки студентів, їх трудової діяльності. Але вирішувати проблеми сьогодення вчорашніми методами неможливо.

У більшості студентів спостерігається недостатній розвиток загальних професійно важливих якостей. Це значно гальмує засвоєння рухових компонентів обраної спеціальності і наступну професійну адаптацію. Однією з головних причин, яка негативно впливає на розвиток функцій організму, є малорухливий режим у більшості студентів [2; 10; 12]. Сучасна наука доводить, що рухова діяльність є фізіологічною необхідністю для більшості живих організмів, не менш важливою, ніж харчування, сон, угамування спраги. Обмеження або відсутність рухової діяльності негативно впливає на розвиток молодих організмів і нормальне існування зрілих: розвиваються різного роду захворювання,

прискорюються і активізуються процеси старіння [13]. Все це посилюється, якщо гіподинамічний режим студентів поєднується з систематичними розумовими та емоційними напруженнями і навіть перенапруженнями.

Як показують наші дослідження [8] та дослідження інших авторів [6], існуюча система фізичного виховання у вузах побудована на принципах і програмах, запозичених зі спортивної практики і видів спорту, які не досить адаптовані як до процесу формування завдань фізичної культури, процесу професійної підготовки, так і до умов, в яких знаходяться навчальні заклади. Результатом такого запозичення є нормативні основи і вимоги до навичок і вмінь з певних видів спорту, таких як гімнастика (вправи на снарядах), легка атлетика (техніка стрибків і метання), які звичайно пізно вже починають вивчати, можливо тільки вдосконалювати згідно з віковими і психофізіологічними особливостями студентів, розвитком фізичних якостей і рівнем вивчення техніки з видів спорту в юнаків і дівчат віком 18–23 роки [5].

При цьому мотивація і особа студента другорядна в існуючих програмах і практиці роботи, а на перше місце виходить нормативний і технічний показники. Тому в системі вищої школи необхідно враховувати негативні наслідки існуючої системи. Актуальним постає дослідження впливу особистісно орієнтованих технологій організації навчально-виховного процесу в вузах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: дослідження виконано згідно зі Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту 2006–2010 рр. Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту України за темою «Теоретико-методичні основи професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих навчальних закладів» (п. 3.1.8.3.).

Мета дослідження: теоретико-методичне обґрунтування організації особистісно орієнтованих технологій фізичного виховання студентів вузів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз літературних джерел, узагальнення досвіду і практики, педагогічні спостереження, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Для дослідження і розробки особистісно орієнтованих інноваційних технологій був вибраний об'єкт, якому характерні типові і явні характеристики ВНЗ III–IV рівня акредитації як сучасний та такий, що інтенсивно розвивається – ДВНЗ «УАБС НБУ» м. Суми.

Для підготовки висококваліфікованих спеціалістів фінансово-кредитної системи у лютому 1996 року була підписана Постанова Кабінету Міністрів України про створення Української академії банківської справи. Українська академія банківської справи Національного банку України – вузькоспеціалізований Державний вищий навчальний заклад IV рівня акредитації європейського зразка. Академія має потужний науковий та педагогічний потенціал і міцну матеріальну базу для того, щоб готувати висококваліфікованих фахівців, які користуються попитом на ринку праці.

На VII Міжнародній виставці навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні-2004» у номінації «Інноваційні педагогічні технології у навчальному процесі» академія нагороджена бронзовою медаллю та дипломом

за вагомий внесок у модернізацію національної системи освіти. У 2005 році УАБС НБУ нагороджена бронзовою статуеткою як один із кращих ВНЗ держави. У 2003 році за значну роботу з розвитку фізкультури і спорту академію нагороджено золотою медаллю Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України.

У 2006 році, за підсумками Всеукраїнського огляду-конкурсу на кращий стан фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах України, УАБС НБУ зайняв I місце і нагороджений Кубком, дипломом та цінним подарунком Спортивної студентської спілки України, Почесною грамотою Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України. У 2007 році Президент України вручив академії Перехідний Президентський кубок для нагородження найкращих спортсменів ВНЗ.

Викладачі академії гідно представляють свій ВНЗ на Всеукраїнських та Міжнародних наукових конференціях. Студенти академії постійно виборюють призові місця на Всеукраїнських предметних олімпіадах та студентських наукових конференціях, стають переможцями у престижних спортивних змаганнях та мистецьких конкурсах.

Тут реально існує простір для самоуправління студентів. Дані обставини визначили вибір УАБС НБУ в якості об'єкта досліджень і розробок. Організація, характер і зміст освіти в основному були визначені постулатами Болонського процесу. Інтеграція освіти спрямована в європейський простір.

Кореляційний аналіз взаємозв'язків інтегрованих показників рівня спеціальної фізичної підготовленості з елементами сформованості мотивації дозволив нам на підставі відповідей респондентів виявити, що значний вплив на рівень спеціальної фізичної підготовленості в процесі фізичного виховання студентів має початковий рівень фізичної підготовленості ($r_{\text{сеп.}}=0,96$), що підтвердило актуальність загальної фізичної підготовки на першому етапі ППФП [4].

Вагомий вплив на рівень підготовки має наявність умов для занять фізичною підготовкою за місцем проживання ($r=0,82$) студентів, що відкриває можливість для систематичних занять не тільки в навчальний, але й в позанавчальний час. На третьому місці виявилися ($r=0,75$) елементи можливості вибору засобів і видів спорту для розвитку якостей, гнучка програма з можливістю системно-синергетичного коригування навчального процесу, побудованого на новітніх антропних особистісно орієнтованих технологіях ($r=0,67$).

Отримана інформація забезпечила можливість для ефективної форми взаємодії суб'єктів освітнього процесу, дозволила успішно освоювати програмний матеріал професійно-прикладної фізичної підготовки, здійснити перехід від системи адміністративно-командної і нормативної організації освітнього процесу до особистісно-орієнтованої антропної технології підготовки.

Був проведений експеримент з 1997 по 2006, в якому приймали участь студенти Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» в кількості 445 чол., у віці 17–23 років. На основі обміну інформацією про бажання займатися певними видами були визначені напрямки програмного забезпечення і алгоритм розвитку професійно необхідних якостей,

розроблені організаційні форми, зміст і режими обраних видів діяльності відповідно до професіограм економічних спеціальностей. Навчальні групи були сформовані залежно від видів спорту, рівня підготовленості і спеціальності. Розроблені також моделі для розвитку професійно важливих якостей.

В академії було створено три спортивні бази: дві – за місцем проживання студентів і одна – за місцем навчання. У цілому, спортивна база академії відповідає сучасним світовим зразкам, обладнана тренажерами з урахуванням вимог до професійно-прикладної фізичної підготовки студентів економічних спеціальностей.

Під час проведення спортивних заходів формувались елементи самоуправління. Спортивні ігри, масові форми фітнесу, єдиноборств дали можливість моделювати поведінку студентів в умовах екстремальних психофізіологічних режимів. Студенти організовували змагання, судили, формувались як лідери і особистості, адже сучасні спеціалісти працюють не тільки з технікою, але й з людьми. Особистісно-орієнтований підхід використовувався для створення антропно-комфортної навчальної діяльності, яка була спрямована на саморозвиток студентів, підготовку їх до подальшої навчальної професійної діяльності. Це призвело до збільшення тижневого рухового режи-

му до восьми годин. Динаміка оцінок у студентів академії з фізичного виховання має позитивну тенденцію і становила 4,3 бала у 2006 р. порівняно з 3,6 бала у 1997 р.

На рисунку наведені дані показників успішності студентів-спортсменів в I семестрі 2011/2012 н. р.

Висновки:

1. Аналіз літературних джерел показав, що існуюча у вузах система фізичного виховання неефективна.

2. Отримана інформація дала можливість для організації ефективної форми взаємодії суб'єктів освітнього процесу в процесі організації фізичного виховання студентів.

3. Проведений експеримент в 1997–2006 рр. показав ефективність переходу від системи адміністративно-командної і нормативної організації освітнього процесу до особистісно орієнтованої антропної технології підготовки.

4. Динаміка оцінок у студентів академії з фізичного виховання мала позитивну тенденцію (4,3 бала – у 2006 році порівняно з 3,6 бала – у 1997 році).

Подальші дослідження передбачають розробку програм для антропних технологій фізичного виховання студентів економічного профілю.

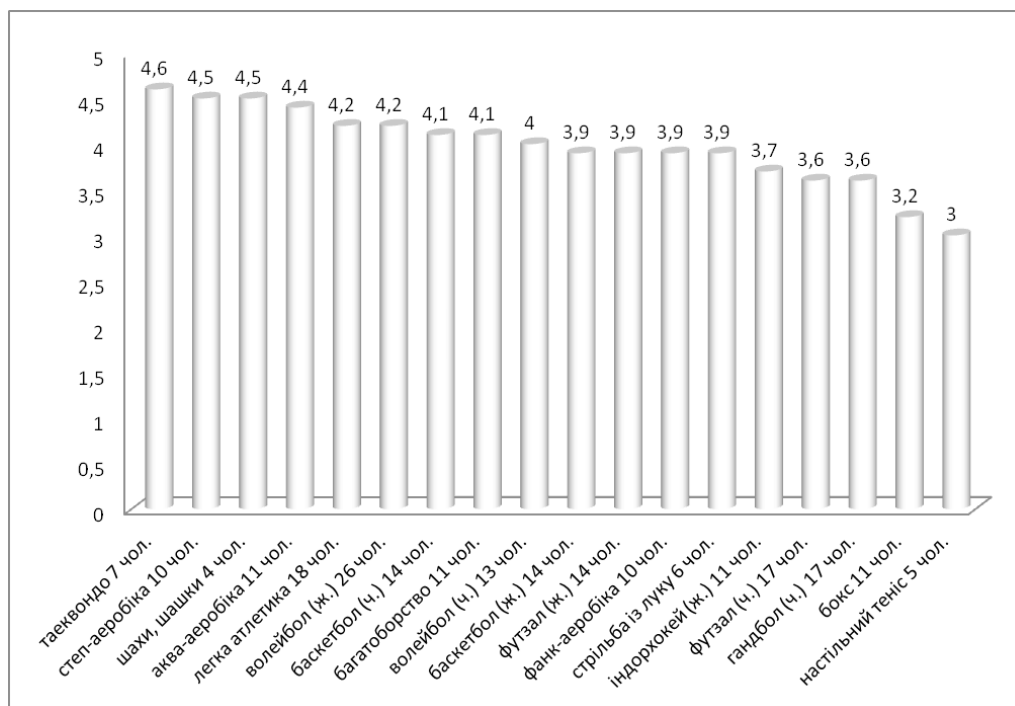

Рис. Показники успішності студентів-спортсменів у I семестрі 2011/2012 н. р.

Література:

- Белинский М. Я. Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей / М. Я. Белинский. – М. : Высшая школа, 1989. – 138 с.
- Волков В. Взаємозв'язок та інформаційна значущість компонентів структури стану здоров'я та фізичної підготовленості студентів педагогічного фаху / В. Волков // Теорія і методика фізичного виховання – Київ : 2008. – № 1. – С. 41.
- Домашенко А. В. Організаційно-педагогічні засади системи фізичного виховання студентської молоді України : автореф. дис. канд. наук з фізичного виховання і спорту : спец. 24.00.02 / А. В. Домашенко. – Львів : ЛДІФК, 2003. – 20 с.
- Ильинич В. И. Физическая культура студента : [учебник] / В. И. Ильинич. – Гардарики, 1999. – 447 с.
- Круцевич Т. Ю. Учебник для высших учебных заведений физического воспитания и спорта / Т. Ю. Круцевич // Теория и методика физического воспитания. – К., Олимпийская литература, 2003. – в 2-х томах.
- Осіпцов А. В. Аналіз сучасного стану та перспективи оптимізації професійно-прикладної фізичної підготовки в навчальних закладах різних типів і рівнів акредитації / А. В. Осіпцов // Молода спортивна наука України НВФ «Українські технології». – Вип. 10. – 2006. – С. 313–318.
- Петленко В. П. Валеология – перспективное научно-педагогическое направление XXI века / В. П. Петленко // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 6. – С. 9–13.

8. Пилипей Л. П. Дослідження рівня психофізичного стану студентів протягом учбового дня // IX Міжнародний науковий конгрес «Олімпійський спорт і спорт для всіх». – К., 2005. – С. 175.
9. Прапор С. С. Анализ статистических данных о состоянии студентов за последние 22 года / С. С. Прапор // Организация и методика учебного процесса физкультурно-оздоровительной и спортивной работы : [материалы VI Межд. универ. научн.-метод. конф.] – М., 2000. – № 2. – С. 145–150.
10. Сіренко Р. Р. Характеристика працездатності студентів та її взаємозв'язок з фізичним станом і підготовленістю / Р. Р. Сіренко / Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.-теор. вісник]– Харків : ХДАФК, 2007. – № 12. – С. 46–49.
11. Халайджі С. В. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів енергетичних спеціальностей : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання / С. В. Халайджі. – Львів, 2006.
12. Церковна Е. В. Проблемы поиска путей оптимизации процесса физического воспитания в высших учебных заведениях // Педагогіка, психологія і медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / Е. В. Церковна, А. И. Приходько, А. В. Попрошаев. – Харьков : 2008, – № 8. – С. 154–158.
13. Globalization and sport / ed. R. Giulianotti, R. Robertson. – Malben : Blackwell publishing, 2008. – 144 p.

